

Oppfølgingen av Djupedal-utvalget - Arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø og mobbing

Kjersti Botnan Larsen, Udir

Oppfølgingen av NOU 2015:2

- Djupedal-utvalget la frem NOU 2015:2 i mars 2015
- De første signalene kom i Prop. 1S for KD i okt. -15
 - Vil styrke alle deler av antimobbearbeidet
 - Arbeidet skal omfatte både barnehage og skole
 - 6 mål/visjoner for regjeringens arbeid
- Regjeringens tiltakspakke mot mobbing presentert 18. april 2016
 - Regelverk, kompetanse og andre støttetiltak
- Forslag til nytt kapittel 9A ble sendt på høring i april -16 med frist 1. august.
- Udir fikk i oppdrag å utvikle og iverksette en «kompetansepakke» om barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser

Hovedområder i arbeidet

1. Barnehager og skolars regelverksetterlevelse
2. Barn, unges og foreldres rettssikkerhet
3. Kompetanseutvikling
4. Annen støtte og veiledning

Gjeldende regelverk

- Regelverket fastsetter felles verdier, rammer og handlingsrom for arbeidet med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser
- Barnekonvensjonen
- Barnehageloven §§ 1 og 2 + rammeplanen
 - Barnehagemyndighetens og -eiers ansvar §§ 7 og 8
- Opplæringsloven kap. 9a
 - Individuell rett til et godt psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring - § 9a-1
 - Plikt til systemrettet arbeid - § 9a-4
 - Plikt til individrettet arbeid med klageordning - § 9a-3
 - Handlingsplikt og vedtaksplikt
 - Lovpålagt brukermedvirkning - §§ 9a-5 og 9a-6
- Skoleeier har ansvar for at rettigheter og plikter oppfylles, jf. oppl. § 13-10

Barnehage - Endringer i regelverket

- Ny rammeplan på høring nå - frist 20.1.2017
- Omtale av mobbing:
 1. Livsmestring og helse s. 5:
 - «Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelses og mobbing. Om et barn opplever krenkelses eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.»
 2. Videre på side 9 - Personalet skal:
 - forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelses og hindre uheldige samspillsmønstre

Endringer i barnehageloven?

- Regulering av barnehagemiljø i barnehageloven
- I behandlingen av Meld. St. 19 (2015–2016) fattet Stortinget flg. anmodningsvedtak: :

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om egen lovhjemmel om et trygt omsorgs- og læringsmiljø, jf. opplæringsloven § 9a.»

- «Regjeringa vil komme tilbake til dette oppmodningsvedtaket på ein eigna måte.» Prop. 1S (2016-2017) Kunnskapsdepartementet

Endringer i opplæringsloven

- Forslaget er under behandling i KD etter høringen.
- Endringer trer trolig i kraft 1.8.2017
 - Men: vi vet ikke om det blir endringer i forslaget som ble sendt på høring før lovproposisjonen blir lagt frem – trolig før påske.
- Høringsforslaget – hovedendringer
 - Informasjonsplikt
 - Ny aktivitetsplikt
 - Endret håndhevingsordning
 - Hjemmel for pålegg om retting og tiltak ved brudd på aktivitetsplikten
 - Tvangsmulkt
- Ny håndhevingsordning
 - Ordningen skal være «enklere, tryggere og raskere»
 - Fylkesmannen er foreslått som førsteinstans og Udir som klageinstans

Nytt kapittel 9A - Følger for arbeidet lokalt

- Må implementere ny lovkrav
 - Fra papirimplementering til ferdighetsimplementering
- Retten endres ikke – men: forslag om tydeligere lovfesting av nulltoleranse for krenkelsler.
- Tydeligere/ ny informasjonsplikt
- Fra handlings- og vedtaksplikt til aktivitetsplikt – konsekvenser?
 - Delplikter
- Ny håndhevingsordning.
 - Saker kan meldes direkte til FM
 - Ny ordning: Skolen behandler ikke klagen før den evt. sendes videre til FM – i dag skal skolen ta stilling til klagen først
- Hjemmel til å gi pålegg og tvangsmulkt for håndhevingsmyndighetene
 - Får konsekvenser for håndhevingsmyndighetene
- Krav til systemrettet HMS-arbeid videreføres
 - Men lovkravene som det skal sikre at oppfylles endres
 - Konsekvenser? Skal omsette nye lovkrav til mål og handlinger.

Systemrettet HMS-arbeid

- Må gjennomgå:
 - Hva er lovkravene? Nytt kap. 9A
 - Ny aktivitetsplikt
 - Avklaringer som må gjøres?
 - «Trygt og godt»? Krenkende ord og handlinger? Virkeområdet?
 - Hva vil det si å «følge med»? Når skal det varsles? Dokumentasjonskrav?
 - Skal sette mål for arbeidet
 - Ha planer og tiltak for å nå målene
 - Kartlegge utfordringer og risiko - Rutiner må endres
 - Ha felles rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det herunder rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp
 - Kontrollere at rutinene blir fulgt.
- Oversikt over organiseringen av arbeidet – ansvar, oppg. og roller
- De ansatte kjenner til krav og rutiner.
 - Skal implementeres hos de ansatte
 - Behov for kompetanseheving for å oppfylle nye lovkrav?

**Barnehagers og skolars kompetanse
- tilbud om kompetanseutvikling**

Kompetanseutvikling

- **Mål**

Styrke barnehagemyndigheters, eieres, barnehagers og skolars kompetanse til å skape og opprettholde trygge miljøer i barnehager og skoler, og forebygge, avdekke og håndtere mobbing og andre krenkelser.

- **Tilbud om kompetanseutvikling for både barnehage og skole:**

1. Forsterket innsats (videreføring av Læringsmiljøprosjektet)
2. Nettbasert kompetanseutvikling (MOOC)
3. Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling med lærende nettverk

Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling med lærende nettverk

- Målgruppe: barnehager, skoleeiere og skoler som har behov for noe støtte og veiledning, og som i stor grad kan lede et lokalt utviklingsarbeid på egen hånd.
- Prinsipper for tilbudet
 - Kollektiv kompetanseutvikling, virksomhetsbasert, målrettet og differensiert og regelverk og pedagogikk i sammenheng
- Organiseres i puljer med varighet av 4 semester.
 - 7 fylker ble invitert til å delta, både Aust-Agder og Vest-Agder
 - På landsbasis: 36 kommuner med utvalgte barnehager/skoler deltar.
 - De fleste deltar med både barnehage og skole.
 - Pulje 1: Samling 12. desember med kommunenivå. Oppstart i januar 2017.
- Lokalt handlingsrom innenfor noen felles rammer
 - Jobber gjennom etablerte styringslinjer
 - Det er forskjeller i lokal organisering fylkene i mellom
- Økonomi

Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling med lærende nettverk

Innhold

- Fremme, forebygge og håndtere
- Organisasjon og ledelse, generell regelverkskompetanse og tverrfaglig samarbeid

Arbeidsform:

- Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling
- Arbeid i lærende nettverk
- Felles nasjonale/ regionale samlinger
- Lokal ressursperson hos barnehagemyndighet/ skoleeiernivå i minimum 20 % stilling

3. Annen støtte og veiledning

Hva kan vi lære av mobbedommene?

Hva vurderte Høyesterett?

- Vurderingstema : Hva kunne eleven og foreldrene med rimelighet forvente at kommunen ved sine ansatte gjorde for stoppe mobbingen?
1. Hvilket ansvar hadde skoleeier etter grunnskoleloven (gsl.).
 - Høyesterett finner at gsl. hadde krav til et godt arbeidsmiljø, omfattet også det psykiske arbeidsmiljøet.
 - Aktsomhetsnorm: Særlige trekk ved skolesituasjonen har betydning - straffesanksjonert opplæringsplikt.
 2. Er lovkravene oppfylt?
 3. Var det slik at *"skolens håndtering av saken, først og fremst ved at, mobbingen fikk fortsette så lenge uten at det ble grepet inn med adekvate tiltak, lå utenfor det han med rimelighet kunne forvente av kommunen"*?

Hva kunne eleven med rimelighet forvente?

- Mobbingen var kjent for de ansatte og tema på gjentatte møter.
- Det avgjørende er om kommunens ansatte – lærere, rektorer og PP-tjeneste - kunne bebreides for at omsorgsplikten ikke ble tilfredsstillende ivare tatt.
 - Ansvar for kumulative feil - ikke nødvendig å påvise at dette skyldes en ansatt - Summen av feil.
- HR går gjennom skolens/skoleeiers håndtering av saken og datidens kunnskap om mobbing.
 - Var strategien som ble praktisert i guttens tilfelle forsvarlig ut fra datidens retningslinjer og kunnskap?
- En streng tolkning av hva skolen/skoleeier burde vist og gjort
 - Stort sett tiltak rettet mot gutten.
 - Problemet var det som ikke ble gjort.
 - Skolen burde på et tidligere tidspunkt sørget for en avklaring av situasjonen. De som mobbet burde blitt identifisert og irettesatt.
 - Skolen skulle ha satt inn tiltak helt til gutten ikke lenger ble mobbet.
 - Gutten var særskilt sårbar – skolen burde rettet ekstra oppmerksomhet mot ham.
 - For mye av oppfølgingen ble overlatt til klassestyrer.

6 viktige poeng fra mobbedommene

1. Elevenes opplevelser skal tas på alvor
2. Skolen skal sette inn tiltak til eleven har det bra
3. Ikke bare tiltak mot den som blir mobbet
4. Det er mye tilgjengelig kunnskap om mobbing
5. Sårbare elever krever spesiell oppmerksomhet
6. Ansvarer kan ikke legges på enkelt lærer – samlet vurdering

Noen konsekvenser for skoleeiers/skolens arbeidet

- Alle må ha god kjennskap til rettigheter og plikter i oppl. kap. 9a og barnekonvensjonen.
- Alle ansatte må vite hva de gjør når en elev blir krenket eller mobbet. Rutiner må være implementert
- En sak er ikke løst før eleven har et godt psykososialt miljø. Nødvendig å evaluere og følge opp.
- Elevenes og foreldrenes opplevelse av saken skal tas på alvor
 - Elevenes subjektiv opplevelse. Barnekonvensjonen art. 12 – barn skal høres.
 - Kapittel 9a handler om psykososialt miljø og krenkende ord og handlinger.

Forts. noen konsekvenser

- Må ha et ekstra blikk for spesielt sårbare elever – de kan være risikoutsatte.
- Avdekkingen må være god nok.
- Kunnskap om forebygging og håndtering.
- Må ha regelverkskompetanse og høy fagkompetanse:
 - Oppdatert kunnskap om hva krenkelseser, mobbing etc. er.
 - Avdekkingskompetanse: hva ser vi etter?
 - Håndteringskompetanse: hvilke tiltak som virker?
 - Forebygging og tiltak for å fremme gode psykososiale miljø
- Skolen må jobbe systematisk og kontinuerlig med skolemiljøet. Skoleleder har et særskilt ansvar for arbeidet.

Utdanningsdirektoratet